

Нрави и ХРАНОСМИЛАНЕ

Вярно е, че както твърди Шекспир, "Ситостта е враг на всички песни", но исторически погледнато, по този въпрос няма единодушие. Противоречие срещаме в българската поговорка "Гладна мечка хоро не играе", а и в схващането на стария Платон, който създава *симпозиумите, като угощения*, на които се обсъждат *възвишени теми*. Говори се, че първата тема е била темата за любовта. Без да ще, Платон и сподвижниците му стават повод за неподозирана верижна реакция. Възвишеността не може да се масовизира, но угощенията - могат; и те се масовизират през вековете, но не безразборно, а главно сред ненаситните задруги на политиците. Обсипаната с лакомства маса е работната площадка на общественика-властник (или приближен до властта), като това се приема безпрекословно. През хилядолетията се случва да има мор, глад, войни и природни бедствия, но лакомията около трапезата на властта не намалява и не обеднява. Така наречените обществено-стопански уредби не влияят видимо върху обичаите: *пиршествата винаги си остават неотделима част от държавничеството*.

Утвърждаването на яденето и пиенето за чужда сметка е приятно за прилагане и не изисква никакво умствено усилие - то придава на политическия живот общонародност ако не в потребяването, то поне в "тълкуването". И най-простият данъкоплатец няма нужда от преводач, за да разбере какво означава: "Председателят на Републиката даде голям обяд". Яденето създава връзки между хората не само като сътрапезници, но и като повод за разговор -

обширна тема с непомръкваща значимост е какво са яли и ядат високопоставените особи, това дори е отразено в народните песни и приказки; откъде са вината, коняците, сладкишите, месото, плодовете и зеленчуците, колко струват, кой и как ги обработва и, най-важното, в каква обстановка и в чие присъствие се “употребяват”. Ако един човек се труди в своята работилница, или на своето служибно място, едва ли някой би му плащал допълнително за празнично угощение. В политическия живот яденето и пиенето *се подразбират* и кой знае защо те са от полза за "дружбата между народите", дори когато участниците са заклетии политически противници.

Усложненото трапезно обзавеждане при пируването, многообразието от чаши, ножове, вилици, лъжици, прибори за невиджани обряди, както и свещенодействието при тяхното използване, могат да се смятат за уловка с оглед отклоняване на вниманието, отпускане на сътрапезника-неприятел, който да направи очакваната дипломатическа грешка. Така е може би сега, но въпросното плюскане не е отскоро, то е в ход още преди вилницата да е била изобретена. Впрочем, тайната на пиршествата остава. Но не и тяхната ненужност. Тя бележи всякакви събития - и весели, и тъжни. Съберат ли се политическите лешояди да унищожат България (Букурещ-1913 г.), или Унгария (Трианонския договор Париж-1919г), или Чехословакия (Мюнхен - 1938г.), те започват, продължават и привършват погребалното си дело с едроразмерни угощения. Демокрация или диктатура, никой не смее да възрази на тези обичаи. Не можейки да прекарат през търбусите си целите страни и народи, които разпарчават, властниците се мъчат да ги погълнат “условно”, като ги заместят с печени фазани, задушени яребици и шампанско.

Банкетоманията притежава свои собствени закони на развитие. В началото те са лишени от предизвикателното разточителство. Гуляят е за вътрешна употреба, не за показ. Ако сравним САЩ от времето на Томас Джеферсън и на Роналд Рейгън ще се убедим, че янките са направили главоломен скок в яденето за политически цели. При Рейгън пиршеството не е просто храносмилателна постъпка, а представление, участниците са големи множества, при това множества от оядени хора! Тази проява на прахосничеството няма друго оправдание освен да се подчертае пред целия свят, че съществува благоденстваща страна, където похабяването на скъпи храни е белег на благородно пресищане. Тези постъпки обаче не предизвикват презрение, а напротив - опит за подражание от страна на ръководители, чиито подведомствени отечества далеч, далеч не могат да се похвалят с каквото и да е материално добруване. Подражанието има двойко предназначение. Най-напред то внася уеднаквяване в поведението между сътрапезниците, а после служи и като прикритие, макар и наивно, за бедственото положение на "представляваните" народи. Малко след Октомври 1917 г. Ленин прави опити за борба срещу тези изяви на мнимо добруване, известно е дори заявлението му да се намали заплатата му като Председател на Съвета на Народните Комисари, но неговите наследници не проявяват охота да го следват. Пиршествата на Сталин са забележителни и въпреки азиатската прикритост на диктатора са твърде добре описани. Сталиновите угощения се характеризират с равномерно разточителство, чиито излишества не зависят ни най-малко от общото състояние на страната. Грузински вина, арменски коняци, изискани изобретения на от руската царска кухня присъстват при неговите

мероприятия по разпиване, всички от които са с важни обществено-политически последици. Нещо повече, според спомените на Никита Хрущов, Сталин неотстъпно заставя сътрапезниците си да се наливат с алкохол, за да ги склони към по-голяма откровеност. Пиянството като Детектор на лъжата? - при комунизма и това го има. Милиони хора от Украйна, Русия и Белорусия мрат от глад, шири се дори чавекоядството, масата на Сталин обаче продължава да е обсипана с привичното разнообразие от ястия и питиета, а готвачът му е на най-скъпо платената по длъжност в СССР. В същото време навсякъде се говори за пословичната скромност на "вожда и учителя на цялото прогресивно човечество". Забележително е, че при резките политически сътресения, когато се сменят възгледи, генерални линии и генерални секретари, когато се редят исторически конгреси с все по-нарастващи номера, крехките банкетни съоръжения, целият оня трошлив материал от кристални сервиси и китайски порцелан, предназначен за изисканото червоугодие, си остава невредим и *приемствен*. Австрийските, чешките, руските, китайските, унгарските, немските, италианските банкетни зали и дворци са наистина смазващо разкошни и смайващо гостоприемни към "слугите на народа", които ги използват.

Според преданията, в кухненските предписания на китайските императори съществуват хранителни странности, включващи жестоки и редки гощавки, като например изсмукване на мозък от жива маймуна през нарочно поставени тръби. Не познаваме свидетели, които да направят разбор на тези страхотии откъм вкусовата им страна, но, безпристрастно погледнато, яденето на живо месо е широко разпространено в природата. Може би навикът - този

велик усмиритель на нравите, ще ни предостави някакво обяснение. Да не забравяме, че пърженето на жива риба, както и варенето на живи раци (а те страдат безмълвно), и в наше време все още се смята за проява на добър вкус, а не на жестокост.

Преситените от всекидневни "работни закуски", "работни обяди" и всякакви други извънвременни пиршества държавници напрягат преуморената си полууученост, за да удивят подобните тям по служба и достойнство или достолепие. Хелмут Кол, първият канцлер на обединена Германия, успява да прокара в дипломатическите върхове силно подлютени наденици, приготвени по особен начин, които той поднася само на свърхвисокопоставени свои гости. Неговата лютива любезност в това отношение са успели да преживеят Митеран и Рейгън, а напоследък дори и Горбачов. Списъкът на чакащите е дълъг...

Милите усмивки на взаимно внимание, съпътстващи вдиганите политически наздравници, са плод от дейността на цяла промишленост. За първи път в навечерието на Великата Френска Революция стопановедите се сещат да направят приблизителни сметки за пиршествата на Луи XVI и се узнава, че кралският двор наистина е в състояние да разори цяла многомилionна държава по пътя на безгрижното прахосничество. За последното между другото е любопитно и това, че то никога не извлича поуки от себе си. *Революциите отминават, банкетите остават.* Всички реставратори и контрареволуционери забелязват с учудване, че революционните резочителства са трудни за достигане. Освен храносмилателни разходи, те са свързани и с революционна бдителност върху онова, което се поставя на банкетните трапези. Някога хранителният контрол

в диктаторските дворове се е изчерпвал със слугата или кучето, които са били задължени да опитват храната преди господаря си. Сталин пък е предлагал учтиво с тази задача да се заемат поканените от него гости. Техническият напредък обаче изисква нови подходи. На мястото на кучето се разгръщат лаборатории със сложни уреди и един, двама, трима - множество специалисти по хранителни анализи. За Тодор Живков, чиято банкетна дейност в Народна Република България продължава повече от 40 години, към края на благополучието му действа цяло научна учреждение с едно-единствено предназначение - да проверява дали на скъпоценния ръководител няма да бъде поднесена недостойна за него гозба или питиета с недоказана безвредност.

Безплатното пресищане на управляващите стомаси никога не се подлага на пряко обсъждане. Адам Смит и Давид Рикардо свенливо го отминават, като се задоволяват с включването му в една по-обширна сметка за трудовото остойносттаване на стоките, всичко това, разбира се, само в рамките на теорията. Раблезианското начало се шири сред политическите пирамиди на света, независимо от времето, ордениите и знамената. В наше време Гаргантюа е станал по-малък, но *по-многоброен и по-лаком*, макар и лишен от своята смехотворност. Нанси Рейган, експрезидентшата на САЩ, пише в "Живот в Белия Дом", че била безкрайно учудена, когато само месец след заселването ѝ получава сметката за домакинските разходи и, представете си! - трябва да я плати! Тя не се досеща, че държавата плаща само едрите разходи. Мадам Жискар д'Естен не се обременява с такива досадни подробности, но тя се налага да дава отчет за диамантени подаръци, връчени ѝ на съвместното пиршество от императора Бокаса I, когато

впоследствие обвиняват, че държал в хладилника си човешко месо. Тук не става въпрос за провинения, а за неща, смятани за естествени във високите върхове на властта. Нима самият господин Жискар д'Естен е виновен, че мечките, които е "отстрелвал" заедно с кондукатора Чаушеску са били всъщност граждани от унгарското малцинство, облечени в мечи кожи уж за снимане на някакво кино?! Мерникът на пушката търси мишената на бъдещия банкет и не различава останалите подробности. Стръвта на властника към узаконено убийство, каквото представлява развлекателният лов, е смайващо със своето постоянство. Хиляди тонове глиганско, еленско, яребично и фазаново месо минава през ненаситните банкетни трапези, за да може не един лишен он свят държавник да каже:

"Колко добре си починах през време на успешното ловуване!"

Това е най-важното. Дори в деня на превземането на Бастилията френският крал намира за любопитно да отбележи в дневника си единствено ловните си преживявания.

Цели области се превръщат в ловни порета, за да могат Уелския принц, Хонекер, Брежнев, Чаушеску или Тодор Живков да задоволяват естествения си нагон към убийство. За разлика от кръвожадните зверове, властващите мъже-убийци изстребват много повече отколкото могат да изядат, те раздават на високопоставените си слуги по някоя мръвка и за нея слугите трябва да благодарят коленопреклонно. В старите вестници могат да се намерят съобщения за дарителски прояви от страна на княз Фердинанд Български, който изпраща на най-приближените си поданици някой и друг фазан, убит

от Своето Височество. А после биват убивани и самите сановници, какъвто е случаят със Стефан Стамболов през 1895г.

Промишленото осигуряване на ядене за политически цели обхваща подозрително широки области от човешката дейност. Простото плюската при двора на крал Артур бързо се облагородява, то става едва ли не обрядно, *нашият човек* на политическото пиршество се познава именно по спазване на висшето изкуство в хилядите нарочно измислени условности. Подробностите в облеклото, украшенията, прическите, веднага изтъква и обрисова, подобно на военните пагони, всеки участник. Немската поговорка *Kleider machen Leute* ("Дрехите правят човека") е присъда, която намира своето изпълнение точно тук. Дори изключения като Бегджамин Франклин, който е влизал на кралските френски приеми с мечи калпак, и Алберт Айнщайн, който е носел обувките си на бос крак, се запомнят пак с външните си белези. И се отбелязват.

За банкетните тоалети се грижат множество кроячи и шивачи, а жените на политиците, или жените-политици, се надпреварват да се оплакват от липсата на средства, за да се облекат "като хората". Този бум разцъфтява при Клеопатра и Савската царица, императрица Теодора, дамите Монтеспан, Рекамие, Помпадур, леди Хамилтън, Жаклин Онасис (бивша Кенеди), Нанси Рейгън, Раиса Горбачова...Нанси Рейгън тайно взимала за временно ползване дрехи от прочути модни къщи само и само да поддържа присъствието си на държавните приеми във вид, отговарящ на положението ѝ. Червената министърка на културата през Хрушчово време Е.А. Фурцева също е носела дрехи от френски модни къщи, но по думите на Виктор Лихоносов, тя правела това с "пролетарска скромност".

Цветната телевизия дава възможност пиршествата на държавниците да се превръщат в представления, наблюдавани от милиони безмълвници, а десетки списания пълнят страниците си със снимки и описания кой къде е седнал и какво дълбокомислие е благоволил да изрече между стридите и черния хайвер, с които овчедушните му данъкоплатци го угощават. Служебно-подготвителната постройка на банкетното дело е прорязан от толкова множество тайни входи, тунели и лабиринти, че движението в него изисква сложни познания. Без да са обявени "докторантури" и "аспирантури" по обществено-политическо прислужване, последното съществува и дава хлябец, а и не само хлябец, на голям брой оправни люде от двата пола, особено когато Времето е променливо - има човечи-лакмуси, те червенят в продължение на десетилетия, но сменили се реакцията на средата, веднага посиняват като химически хартийки.

Привикването към безобразието увеличава по естествен път човешката наглост. Държавната издръжка на властващите политически безличия се охранява от нарочно скроени закони. Най-високоплатените държавници получават безплатна ясла (подобно на говедата), а комунизмът в това отношение е направо ненадминат. Членовете на Политбюро на Българската Комунистическа Партия (сега БСП) получават "по право" значителни суми в допълнение към заплатите. За храна! Според проговорилите тайни книжа въпросната благотворителност се е развихряла без прекъсване чак до 1989г! Подобна награда за безочието си са получавали и много други управляващи партийци, отличаващи се с добра ненаситност.

Обичайната храносмилателна разграниченост на властника от простонародното множество добива в наше време нови, невиджани досега отсенки. Атомният век въздейства и върху угощенията на управниците. Доколкото тоталитаристите имат възможността, практиката, а следователно и правото, да обявяват за държавна тайна всичко каквото им скимне, замърсяването с радиоактивни вещества е предмет на най-строга премълчаване. След Чернобилското атомно нещастие единствените осведомени се оказаха властниците в СССР и властниците в Източна Европа. Храноснабдителните органи се раздвижват, въвежда се строга радиационна проверка върху храните за управляващите стомаси, доставя се чиста вода дори от далечните Скандинавски ледници. Не обаче и за населението. Безнравственост, наглост, злоупотреба с доверието, подла лъжа? Хайде де, равенството не е основание първенците да загиват заедно с простосмъртните, само за да дадат добър пример. Тук се крие и причината защо политическите върхове никога не остават незаети. Нещо повече, към този начин на живот се устремяват и "съседните" на политиците службаша. На човек му става тъжно, когато си помисли колко умни хора, колко творци от областта на науката и изкуството, са готови да се унижават отвъд всяка мислима граница само и само да се докопат до покана за някое политическо пиршество. На неогласеното тържище за духовни заместители подобно поведение носи изгода, която при желание и умение би могла да се превърне в звонк. Музикантите и артистите се облагодетелстват и чрез участието си в развлекателните представления, съпътстващи блестящите приеми. От римско време досега нещата са се изменили главно в това, че цезарите се угощават полулегнали, докато сегашните

политици и дипломати седешком. Иначе музикално-просветното забавление има една постоянна цел - да се угоди на Главния кормчия. Изобилстват сведения как за един ден Кремъл може да възвиси всяка посредственост до първенстваща особа в театъра, киното, музиката или изобразителното изкуство, само защото някой е потупал някого си по рамото. Кинорежисьорът Сергей Айзенщайн копнее: "Дано филмът ми излезе сполучлив!".. , като има предвид мнението на Сталин, който живо се интересува от "Иван Грозни". Няма да е грешно заключението, че пиршествата и придружаващите ги представления са истинската люпилня на званията, ордените и наградите, обрамчващи имената на най-изтъкнатите верноподаници. Тази дейност е обърквана и противоречива в постиженията си. Макар и безнравствена, тя може да даде и общочовешки ценности чрез подпомагането например. Мимолетното желание на някой древен убиец е обезсмъртено чрез Сфинкса, чрез величествени картини или ваятелство. Лоренцо Великолепния прави от Флоренция най-"световния" музей на изкуствата. Бетховен, Моцарт, Лист, Вагнер са покровителствани от властници-потисници, но с вкус, който отива по-далеч от песента за Сулико. И все пак Красотата има малко общо със Справедливостта. Точно това я прави хилядолетна *угодница на Властта* , която *може да я завладее*, и на *Богатството*, което *може да я купи*. Диктатурата на пролетариата прави опит да промени значимостта на този извод и настойчивостта ѝ ражда уродства, които започват с изгледа на партийните домове и свършват с портретите на Сталин, а също и с кантатите, които го възпяват. Тя е безплодна между другото и затова, че *вижда целите си във всеобщата бедност, украсена с всеобща простащина*. Седемдесетгодишното развихряне на комунизма довежда

в последна сметка до това, в официалния списък на луксозните стоки през 1990 г. да бъдат включени без всякакъв намек за несериозност телешкото и агнешкото месо - още един белег за откъсването на управленското храносмилане от храносмилането на широките народни маси.

Гласността, обхващаща напоследък комунистическите страни, *самообявили се за бивши!* - носи висок заряд от черен хумор. Прегракналата "искреност" на вестниците и списанията не влияе с нищо върху отлично смазаната машина на тоталитарното банкетно дело, напротив, тя без да иска го възхвалява, прави го по-привлекателно за онези, които преди това са имали само бледа представа за истинските му размери. Това прилича на сценката във филма "Червено и черно", където Преосвещенството упражнява благословиите си пред огледалото. "Боже мой!" казва Жулиен Сорел, "той е младеж на моите години, а вече е епископ!" Той никак не обръща внимание на безумната сцена, а само на успеха, т.е. на онова, което единствено е от значение за повечето хора. Материалното благополучие не е предмет на скрупули при никой обществен строй, просто пластове лицемерие върху него са различно дебели. При монархиите политиките устройват пиршества в името на царя, политиките при комунизма устройват пиршества в името на народа. Наздравниците са различни, но храносмилането е едно и също. Разходите - тоже. Те съответстват горе-долу на така наречената "норма на експлоатация", която пре капитализма е някъде около 30%, а при комунистическите управления надминава 70%. Напредъкът е очевиден. Пиршеството е нещо осезаемо, предметно и безспорно, то вещае предимството на действителността над измислицата, бидейки

същевременно и стонове, че политиците, които участват в него, са твърдо решили да подменят мисловността си с нещо, на което се служи, ако не с по-голяма любов, то поне с по-голяма охота. Това мероприятие е заредено и с ведрост, защото то по самата си същност е отрицание на купонните порядки, няма пиршества с купони, тук купонът е "на корем", както казва народът.

За разлика от много политически начинания, при които непрестанно се тръби за нравствените устои и за тяхното все по-силно заздравяване, банкетната част на политиката нарочно се държи извън представите за добро и зло. Вестникарите с удоволствие разискват "как е устроено едно държавно угощение", но проявяват свенливост ако трябва да поставят въпроса "Защо е устроено?" Няма пари за детски храни, но такива се намират, за до отиде високонастанилият се дипломат до Вашингтон, да влезе при американския президент за десетина минути и да му съобщи, че времето у нас върви към подобряване. Безжичните връзки са достатъчно добре развити, за да се установи мигновена звукова и зрима връзка с всекиго и всякога, но ..."остава" ръкостискането, то не може да стане от разстояние. В политиката ръкостисканията понастоящем са най-губещата дейност, ако някой пожелае да ги свърже със стопанската им равностойност. Няма политик или политолог, който да не въздъхва многозначително:

"Личните съприкосновения са незаменими."

Това се смята за очевидно и никой няма намерение да го обосновава. *Туристическата обществена дейност е мерило за глупостта на данъкоплатеца.* Вероятно по силата на някакъв особен вид стремеж към самоизмъчване поданикът съпреживява сладостните

мигове на леност и безгрижие, с които дарява напълно случайни люде, изпратени от негово име към Филипините, към Бахамските острови или към Огнена Земя, за да защитават народните му потребности. Правилата за добро подчинение не разрешават да попита "Защо?" Най-плачевното развитие на нещата се състои в това, че науката със своята строгост на доказателствата вместо да отрече и презре тази неумна политика, започва да подражава в смехотворното губене на време. Така наречените научни събирания се превръщат в позорен начин за пропиляване на парични средства под благовидния предлог, че учените се опознавали помежду си. Прости сметки показват, че когато на едно място се съберат 5, 6, 10 хиляди души (Конгресът по изследвания върху рака събира в Сиатъл 8 хиляди души!) те не могат да вършат творческа работа, това е в действителност невъзможно. Избирателното съприкосновение между учените са научните трудове, чието отпечатване е най-добрият начин за духовна връзка, а не струпването в огромни сбирания, увенчавани с пиршества. Тук древното правило: "Нищо човешко не ни е чуждо!" като че ли обяснява всичко.

Хеопс, Соломон, Навуходуносор, Крез, Тиберий, Луи XIV, с или без основание се мислят, всеки в своето време, за средище на мирозданието, защото притежават неограничена власт. По веществени причини обаче на тях им е липсвала "плътност на възхвалата". - Пирамида, огромна, невиданал но в единствено число - т.е. "уникат", какта е прието да се казва. Статуи? - Да, но в какъв тираж? - Двеста, 500, 1000, едва ли повече. Сега печатарските устройства засипват света с образите на политиците, тези образи влизат във всеки дом. В този смисъл, сравнени с днешните първенци, споменатите исторически личности са просто-напросто скромни селски

роднини, които владеят някои стародавни похвати и нищо повече. Ако Царя-Слънце (Луи XIV) би могъл да узнае, че 7 000 осведомители от цял свят се стичат в Париж, за да "присъстват и отразят" една "международна среща при закрити врата", той би се изненадал най-искрено на това разточителство, непознато дори за самия него.

Умножаването на пиршествата подсказва любопитни мисли за потушаване на всеки истински стремеж към народовластие, който би заплашил силния човек на деня, защото е добре известно, че хитрите политици славят народовластието, но не го обичат. Разнообразието в политиката бива унищожавано чрез собственото му разрастване. Как става това? - Твърде просто. Предлагат се и се приемат управленски учреждения, които са направо неработоспособни, примерът с Конгреса на народните депутати в СССР е твърде показателен. Съберете 2-3 хиляди представители и веднага се вижда, че те всъщност никого не представляват, тяхната воля може да се проявява не пряко, а само посредством предложените им готови проекторешения. Този подход е едно от значимите изобретения на тоталитаризма, той много прилича на тавата с мляко, предложена от лисицата на щъркела в известната басня: *при него демокрацията е във вид негоден за употреба* . Управниците ли не знаят, че събрание от хиляди люде не е работоспособно, колкото и големи да са правомощията на отделните му членове?!.. Деятелните участници рядко могат да бъдат повече от десетина-петнадесет души. Така е в комисиите на Американския Конгрес, на Британския и Френския парламенти, а и навсякъде другаде. Иначе многочленните комисии се **р а з к о м и с в а т**, както насмешливо се провиква в Първото Българско Велико Народно Събрание Петко Р. Славейков.

Многочленността създава главно нямо присъствие, човешка многобройност, чиято поява се забелязва най-вече на пиршествата чрез готовността да се храносмила приготвеният от други "дневен ред". Говоренето от чуждо име е една от най-опасните болести на демокрацията, често то има значението на нейно погребално слово. Платон пръв съзира тази опасност и задава въпроса: "Какво би станало ако свободните хора свободно изберат един потисник, който да ги управлява?"

Събитията преди и събитията след Христа показват, че *демокрациите изненадващо често прибягват към самоубийство.*